

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

16 04 20 18р.

м. Київ

№ 446

Про затвердження
Концепції розвитку педагогічної освіти

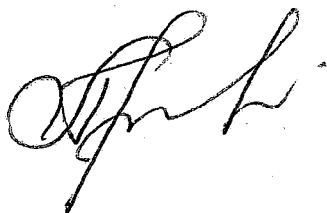
На виконання Закону України «Про освіту» та підпункту першого пункту 6 Плану заходів на 2017-2029 роки із запровадження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа», затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2017 р. № 903, з метою вдосконалення системи педагогічної освіти для підготовки педагогічних працівників та становлення і розвитку сучасних альтернативних моделей безперервного професійного та особистісного розвитку педагогів

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити Концепцію розвитку педагогічної освіти, що додається.
2. Директорату вищої освіти і освіти дорослих (Шаров О. І.) спільно з директором дошкільної та шкільної освіти (Осмоловський А. О.), директором інклюзивної та позашкільної освіти (Самсонова Л. С.), директором професійної освіти (Шумік І. В.), директором науки (Чеберкус Д. В.), департаментом вищої освіти (Кретович С. С.), департаментом загальної середньої та дошкільної освіти (Кононенко Ю. Г.), департаментом професійної освіти (Кучинський М. С.), департаментом економіки та фінансування (Ткаченко О. Л.), Інститутом модернізації змісту освіти (Спірін О. М.) до 12 жовтня 2018 року розробити та затвердити план впровадження Концепції розвитку педагогічної освіти.

3. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра
Рашкевича Ю. М.

Міністр

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'Л. М. Гриневич', written in a cursive style.

Л. М. Гриневич

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства освіти і науки України
від 16 липня 2018 р. № 776

КОНЦЕПЦІЯ
розвитку педагогічної освіти

Список використаних термінів:

педагогічна освіта – система професійної підготовки педагогічних працівників до здійснення педагогічної діяльності;

портфоліо педагога – опис у довільній формі освітніх та професійних здобутків педагога, який включає відомості про основні етапи навчання, професійного вдосконалення, включно з досягнутими результатами, інформації про участь у проектах, публікації, методичні розробки тощо. У портфоліо зазначаються основні напрями та завдання подальшого професійного удосконалення, можуть міститися копії відповідних документів. Портфоліо розміщується на офіційному веб-сайті закладу освіти, в якому працює педагог, у відкритому доступі або на веб-сайті засновника закладу освіти;

педагогічний працівник – особа, яка провадить навчальну, виховну, методичну, організаційну роботу та іншу педагогічну діяльність, передбачену трудовим договором у формальній та/або неформальній освіті;

педагог – педагогічний працівник або самозайнята особа, яка провадить педагогічну діяльність;

педагогічна спеціальність – спеціальність галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка». Підготовка зі спеціальностей 024 «Хореографія», 053 «Психологія» або 231 «Соціальна робота» може входити до освітніх програм педагогічної освіти в якості другої спеціальності;

предметна спеціальність – спеціалізація спеціальності 014 «Середня освіта» галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка», яка відповідає освітній галузі, одному або декільком навчальним предметам однієї або двох освітніх галузей загальної середньої освіти;

додаткова спеціалізація – спеціалізація спеціальностей галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка», яка відповідає певній посаді (завданню) педагогічних працівників, але відповідні результати навчання не передбачені в повному обсязі в змісті жодної спеціальності галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка»;

професійна кваліфікація педагогічного працівника – це визнана в установленому порядку та засвідчена відповідним документом стандартизована сукупність здобутих особою компетентностей (результатів навчання), що дають змогу здійснювати професійну педагогічну діяльність;

педагогічна інтернатура – форма післядипломної педагогічної освіти, яка передбачає систематичну роботу педагогічного працівника над формуванням та вдосконаленням власної педагогічної майстерності впродовж першого року професійної діяльності під керівництвом досвідченого педагога-наставника;

регульована професія – професія (вид професійної діяльності), допуск до якої та/або діяльність у межах якої певним чином регулюється спеціальним

законом або спеціальними правилами, які встановлені або визнані законодавством.

Загальний опис і оцінка сучасного стану педагогічної освіти в Україні

Глобальний освітній контекст. Сучасний стан розвитку цивілізації характеризується прискореним прогресом технологій, зростанням транскордонної міграції, різновекторними демографічними тенденціями, докорінними змінами у структурі ринку праці. Зменшується потреба у робочій силі для виконання рутинних операцій, які можуть виконуватися машинами. Змінюються пріоритети у вимогах до компетентностей працівників.

Майбутнє характеризується зростанням невизначеності. Багато традиційних професій можуть зникнути впродовж однієї зміни поколінь, натомість з'являтимуться інші, з невідомими на сьогодні характеристиками. Саме тому в змісті формальної загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти все більша увага приділяється формуванню й розвитку загальних (універсальних, ключових тощо) компетентностей і наголошується на необхідності вміти безперервно вчитися впродовж життя. У парадигмі навчання впродовж життя формальна освіта розглядається як відправна.

Усе відчутнішою стає потреба в подоланні таких побічних наслідків вузькоспеціалізованої освіти, як фрагментарність світосприйняття, незадовільний стан міжпрофесійних комунікацій, недостатній розвиток інтеграційних процесів у суміжних галузях науки. Це обумовлює необхідність переосмислення змісту освіти на користь зростання частки міжпредметної і міжгалузевої інтеграції знань, яка є можливою лише на основі переходу від знання фактів до розвитку компетентностей.

Завдяки швидкому розвитку інформаційно-комунікаційних технологій зростання об'єму корисних знань супроводжується дедалі більшою їх відкритістю для всіх людей, незалежно від їхнього місця проживання, віку чи соціально-економічного статусу. Це породжує розмаїття в способах здобуття знань та зростання ролі неформальної та інформальної освіти.

Заклади освіти втрачають монополію в забезпеченні ринку праці кваліфікованими працівниками, чому сприяють їхня інерційність, надмірна бюрократизація, статичність структур і тривалість процесу формування кадрового потенціалу. Отже, все більш актуальним стає визнання державними інституціями та ринком праці компетентностей, здобутих від провайдерів неформальних освітніх послуг, включаючи платформи масових он-лайн курсів, неурядові громадські організації тощо.

Особливості педагогічної професії. На шляху розвитку інформаційного суспільства якісна освіта стає одним з головних чинників успіху, а педагог є одночасно і об'єктом, і провідником позитивних змін.

Професії педагогічних працівників є одними з найбільш масових у сучасному суспільстві і є об'єктом особливої уваги та опіки державних органів влади різного рівня. Зазвичай державою визначаються такі критерії допуску до професійної педагогічної діяльності, як наявність у працівника ступеня вищої освіти за відповідною спеціальністю (програмою підготовки) та/або відповідність його професійної кваліфікації системі вимог, які зафіксовано у професійному стандарті.

Важливою характеристикою професії є її багатогранність, яка у своїх вищих проявах підіймається до мистецтва. Високий рівень академічних досягнень, продемонстрований здобувачем педагогічного фаху під час навчання у закладі освіти, не гарантує його успішності в професійній діяльності. Освітня кваліфікація педагогічного працівника не є тотожною його професійній кваліфікації. Оцінка діяльності як самого педагога, так і інституцій, що забезпечують його підготовку, повинна формуватися з об'єктивних та експертних показників, отриманих з різних джерел, зокрема, від основних заінтересованих сторін, представників громади та влади.

Програми підготовки педагогів містять складники психолого-педагогічної та практичної підготовки, а в багатьох випадках предметної спеціальності, включно з методикою викладання, використанням інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій. На континуумі навчання педагогічного працівника впродовж життя виділяють три основні етапи: відправну формальну освіту; початок професійної діяльності – педагогічну інтернатуру, яка повинна супроводжуватися комплексом спеціальних заходів сприяння входженню працівника в професію; безперервний професійний розвиток.

На особливу увагу заслуговують питання підготовки педагогів до роботи з особами з особливими потребами, що передбачають обізнаність з особливостями психофізичного розвитку таких осіб та володіння спеціальними методиками.

Загалом, підготовка педагогічного працівника має відповідати суспільним запитам, сформульованим у професійних стандартах та стандартах освіти, враховувати світові тенденції та рекомендації впливових міжнародних організацій щодо підготовки педагогів.

Загальновизнаними є такі перешкоди на шляху до створення якісної системи підготовки та професійного розвитку педагогів:

розпорошення відповідальності між різними інституціями за різні етапи становлення й професійного розвитку педагога;

проблеми поєднання в програмі підготовки опанування обраної предметної спеціальності з аспектами її викладання, а також урахування міждисциплінарних зв'язків;

недостатня обізнаність педагога з методами дослідницької діяльності на рівні свого робочого місця або відсутність усвідомлення її необхідності;

недостатня розвиненість системи розподілу специфічних ролей між членами педагогічного колективу.

Міжгалузевий характер педагогічної освіти обумовлює різні траєкторії набуття педагогічної професії.

Проблемою, яка потребує розв'язання, є дисбаланс між суспільним запитом на висококваліфікованих педагогічних працівників, перспективами розвитку суспільства, глобальними технологічними змінами та існуючою системою педагогічної освіти, а також рівнем готовності/ спроможності сучасних педагогічних працівників до сприйняття та реалізації освітніх реформ в Україні.

Чинниками, що призвели до виникнення такого дисбалансу, є:

незадовільний рівень оплати праці, зниження соціального статусу, можливостей і мотивації до діяльності та професійного розвитку педагогічних працівників;

застарілі зміст, структура, стандарти та методики (технології) навчання в системі педагогічної освіти, які не забезпечують майбутнім педагогам можливості оволодіння компетентнісним підходом та сучасними ефективними інструментами педагогічної праці;

недостатня ресурсна підтримка професійної діяльності педагогічних працівників, практично повна відсутність експериментально-лабораторної бази та обладнання, включаючи обладнання для робототехніки та 3D друку, недостатнє оснащення новітнім прикладним програмним забезпеченням (цифровими комплексами), сучасною комп'ютерною та мультимедійною технікою як для підготовки вчителів природничих та технічних спеціальностей, педагогів професійного навчання, так і для їх професійної діяльності;

траєкторії, моделі та методики (технології) професійного розвитку педагогічних працівників, які зорієнтовані на формальне дотримання встановлених вимог, а не на особистісне та професійне зростання педагогічних працівників;

невідповідні сучасним вимогам умови науково-педагогічної (педагогічної) діяльності та склад працівників закладів педагогічної освіти, які здебільшого не можуть забезпечити підготовку педагогічних працівників для роботи в умовах прискореної модернізації змісту освіти та методів навчання;

відірваність від практичних освітянських потреб, недостатній рівень аналітичності, доказовості та добросовісності досліджень у галузі педагогічних наук, що ускладнює їх використання в якості наукової основи освітнього процесу;

неефективність профорієнтаційної роботи, відсутність комплексу заходів професійного педагогічного та психологічного відбору майбутніх здобувачів педагогічного фаху;

відсутність дієвої координації між закладами педагогічної освіти, місцевою владою та роботодавцями в частині змісту освітнього процесу та практичної підготовки здобувачів освіти;

невідповідність ключових професійних компетентностей випускників закладів педагогічної освіти викликам цифрового суспільства.

Проявами проблеми є:

погіршення якості освіти, яке зумовлене неспроможністю певної частини педагогічних працівників та здобувачів педагогічної освіти до опанування та практичного використання новітніх методик (технологій) навчання, виховання та розвитку;

розмивання довіри суспільства до професійної спільноти педагогічних працівників як носіїв знань, культури та суспільних цінностей;

внутрішня (в інші види професійної діяльності) та зовнішня (до інших країн) міграція значної частини перспективних педагогічних працівників;

зниження суспільного престижу педагогічної праці та тенденція до позиціонування її другорядності у порівнянні з іншими видами розумової праці.

Метою Концепції розвитку педагогічної освіти (далі Концепція) є вдосконалення системи педагогічної освіти для створення бази підготовки педагогічних працівників нової генерації, створення умов для залучення до педагогічної діяльності фахівців інших професій та забезпечення умов для становлення і розвитку сучасних альтернативних моделей безперервного професійного та особистісного розвитку педагогів, які, у тому числі, стануть ключовою умовою впровадження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року.

Шляхи і способи розв'язання проблем.

Розв'язання проблеми передбачається здійснити шляхом проведення комплексної реформи системи педагогічної освіти, безперервного професійного та особистісного розвитку педагогічних працівників, включаючи структуру, зміст, організацію та методики (технології) навчання, збільшення в освітніх програмах питомої ваги практичної підготовки.

Реформування педагогічної освіти передбачає дії за напрямками:

I. Розроблення сучасної моделі педагогічної професії в контексті потреб суспільства, перспектив розвитку національної економіки та глобальних технологічних змін.

II. Трансформація вищої та фахової передвищої освіти за педагогічними спеціальностями.

III. Визначення перспективних шляхів безперервного професійного розвитку та підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

I. Розроблення сучасної моделі педагогічної професії в контексті потреб суспільства, перспектив розвитку національної економіки та глобальних технологічних змін

1.1. Особливий статус педагогічної професії

Професії педагогічних працівників у закладах освіти необхідно визнати регульованими на законодавчому рівні, виходячи з поєднання високої суспільної значущості й відповідальності та особливостей постійної зайнятості переважно в публічному секторі. Такий статус має передбачати баланс спеціальних вимог до підготовки, професійної діяльності та професійного вдосконалення педагогічних працівників і визначених законом гарантій, привілеїв та можливостей за професійною ознакою. Засади підготовки та професійного вдосконалення педагогічних працівників потребують законодавчого врегулювання і мають бути визначені через галузеву систему кваліфікацій. Зокрема, має бути визначене правомірне та об'єктивно обґрунтоване регулювання діяльності закладів вищої та фахової передвищої освіти в частині формування змісту освіти та організації освітнього процесу, а також додаткові вимоги до систем внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості педагогічної освіти щодо змісту, кадрового і матеріально-технічного забезпечення тощо.

Підготовка педагогічних працівників здійснюється за спеціальностями галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» та іншими спеціальностями, якщо це передбачено відповідними освітніми програмами, що відповідають встановленим вимогам.

Заслуговують підтримки зусилля, спрямовані на підготовку педагогічних працівників за новими перспективними професіями, зокрема, «андрагог», «тьютор», «модератор», «фасилітатор», «менеджер електронного навчання», «асистент вчителя» тощо.

Формування нового бачення перспектив педагогічної професії, привабливості професійної кар'єри педагога, престижності здобуття педагогічної освіти в Україні потребує запровадження спеціальної моделі державної підтримки здобуття педагогічної освіти.

1.2. Створення галузевої системи кваліфікацій

Важливим системоутворювальним чинником реформи педагогічної освіти є формування галузевої системи кваліфікацій, що передбачає розроблення:

- галузевої рамки кваліфікацій;
- професійних стандартів;
- стандарту цифрової компетентності;
- кодексу етики педагогічного працівника;

стандартів вищої та фахової передвищої освіти за спеціальностями галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» на основі професійних стандартів, що мають містити спільну частину (у межах спеціальності та рівня освіти) щодо вимог до власне педагогічних компетентностей та вимог до атестації (сертифікації) здобувачів вищої освіти;

особливих розділів стандартів вищої та фахової передвищої освіти за спеціальностями галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» для регульованих професій, які визначають структуру освітніх програм, граничні співвідношення між циклами в них та вимоги до практичної підготовки;

вимог до освітніх програм вищої та фахової передвищої освіти за спеціальністю іншої галузі знань (крім галузі 01 «Освіта/Педагогіка»), для яких можливе присвоєння професійної кваліфікації педагогічного працівника (визначаються в Порядку присвоєння професійної кваліфікації педагогічного працівника);

вимог до програм педагогічної інтернатури («входження» (допуску) до професійної діяльності) та до кваліфікаційних іспитів для присвоєння професійної кваліфікації педагогічного працівника закладом вищої чи післядипломної освіти або відповідним кваліфікаційним центром після не менше ніж одного року роботи на посадах педагогічних працівників у системі загальної середньої освіти (відповідно до кваліфікаційних вимог до посади педагогічного працівника чи відповідного професійного стандарту з урахуванням спеціальності, предметної спеціальності), а також в дошкільній, позашкільній, професійній (професійно-технічній), фаховій передвищій освіті та спеціалізованій освіті відповідних рівнів.

1.3. Додаткові вимоги щодо забезпечення якості підготовки та професійного розвитку педагогічних працівників

Система внутрішнього забезпечення якості підготовки педагогічних працівників може додатково передбачати:

оцінку здатності та здібності до педагогічної діяльності вступників на програми фахової передвищої освіти, початкового рівня (короткого циклу) та першого (бакалаврського) рівня вищої педагогічної освіти (психологічні тестування та/або інші способи підтвердження особистісних здатностей та здібностей до педагогічної діяльності);

вимоги до викладачів, які здійснюють психолого-педагогічну та методичну підготовку здобувачів педагогічної освіти, забезпечують традиційні види підвищення кваліфікації педагогічних працівників, щодо досвіду практичної роботи в закладах дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної), позашкільної освіти, та/або закладах спеціалізованої освіти відповідного рівня, та/або підготовки підручників та посібників з грифом МОН для системи загальної середньої освіти під час участі в підготовці здобувачів педагогічної освіти;

долучення досвідчених педагогічних працівників із систем дошкільної, загальної середньої, позашкільної, професійної (професійно-технічної) освіти, спеціалізованої освіти відповідних рівнів до викладання окремих курсів чи проведення занять для майбутніх педагогів;

поєднання навчання здобувачів вищої та фахової передвищої педагогічної освіти з педагогічною діяльністю у форматах волонтерства, практичної підготовки, стажування, дуальної форми здобуття освіти, роботи в канікулярний період, на неповний робочий день та/або тиждень тощо.

Додаткові вимоги до системи внутрішнього забезпечення якості підготовки педагогічних працівників встановлюються стандартами вищої освіти.

Система зовнішнього забезпечення якості підготовки та професійного розвитку педагогічних працівників повинна додатково передбачати залучення окремих досвідчених працівників закладів дошкільної, загальної середньої, професійно-технічної та/або позашкільної освіти (які не навчалися та/або не працювали раніше в оцінюваному закладі) та/або професійних об'єднань педагогічних працівників та інших громадських об'єднань, що діють у сфері освіти до процедур акредитації освітніх програм та інституційної акредитації (інституційного аудиту) закладів освіти.

Додаткові вимоги до системи зовнішнього забезпечення якості підготовки педагогічних працівників встановлюються Положенням про акредитацію освітніх програм.

1.4. Педагогічна праця в суспільстві знань і технологій

Здобуття Україною гідного місця у міжнародному поділі праці в епоху знань та технологій можливе лише за умови підтримки, поваги та належної оцінки педагогічної праці. У сучасному суспільстві має заохочуватись як тривала професійна педагогічна кар'єра, так і звернення до педагогічної праці на певних етапах особистісного та професійного зростання в інших сферах діяльності. Наявність досвіду професійної педагогічної діяльності з часом повинна стати перевагою для обіймання багатьох суспільно значущих посад у публічній сфері.

Важливим завданням держави є забезпечення притоку до сфер дошкільної, загальної середньої, позашкільної, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої, спеціалізованої освіти відповідних рівнів та вищої педагогічної освіти осіб, які мають бажання і здатні до здійснення позитивних змін. Для цього держава сприяє диверсифікації шляхів доступу до педагогічної професії, забезпечуючи розмаїття моделей та програм формальної педагогічної освіти, а також впровадження механізмів визнання результатів неформальної та інформальної освіти закладами освіти та кваліфікаційними центрами.

1.5. Професійна орієнтація до здобуття педагогічної освіти

Формування якісного контингенту здобувачів педагогічної освіти потребує розгортання системи спеціальних заходів для професійної орієнтації молоді та популяризації педагогічної діяльності. До таких заходів може бути віднесено створення класів педагогічного профілю на рівні профільної середньої освіти, у тому числі на базі педагогічних коледжів, проведення конкурсів педагогічної майстерності для учнів загальноосвітніх навчальних закладів, молодіжних педагогічних фестивалів у канікулярний період тощо.

Для вступників на педагогічні спеціальності до закладів вищої освіти на основі повної загальної середньої освіти, яким, відповідно до Закону України «Про вищу освіту», надано право на першочергове зарахування до закладів вищої педагогічної освіти за державним (регіональним) замовленням, мають

формуватися закриті (фіксовані) конкурсні пропозиції з урахуванням потреб систем освіти і можливостей закладів вищої освіти відповідного регіону.

II. Трансформація вищої та фахової передвищої освіти за педагогічними спеціальностями

2.1. Головне завдання трансформації педагогічної освіти

Головним завданням трансформації педагогічної освіти є забезпечення її випереджувального розвитку. Відповідно до цього, рівень освіченості (включаючи усереднений рівень здобутої формальної освіти) педагогічної спільноти повинен неперервно зростати за рахунок підвищення освітнього рівня молодих фахівців, а також особистісного розвитку педагогічних працівників. Усі здобувачі освіти мають отримати доступ до найсучасніших знань, які можуть бути опановані ними на відповідних освітніх рівнях, та освітніх методик (технологій), що потребує невідкладної належної підготовки та вдосконалення педагогічних працівників. Педагогічним працівникам закладів освіти має надаватись моральне та матеріальне заохочення для підвищення їхнього освітнього рівня.

2.2. Ключові завдання різних рівнів педагогічної освіти

Завданням третього (освітньо-наукового чи освітньо-творчого) рівня вищої педагогічної освіти є підготовка педагогів-дослідників (педагогів-виконавців у мистецькій освіті) для усіх складників освіти (дошкільна освіта, повна загальна середня освіта, позашкільна освіта, спеціалізована освіта, професійна (професійно-технічна) освіта, фахова передвища освіта, вища освіта, освіта дорослих, у тому числі післядипломна освіта), які здатні розв'язувати комплексні проблеми в галузі педагогічної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики. Педагогидослідники мають бути здатними здійснювати аналітичне осмислення стану та перспектив розвитку сфери освіти (відповідної спеціальності), створювати та впроваджувати новий зміст освіти та новітні методики (технології) навчання, поєднувати власну педагогічну (науково-педагогічну, мистецько-виконавську) діяльність на високому професійному рівні з поширенням нових знань і кращої практики в педагогічній спільноті, продовженням традицій національної мистецької виконавської школи. Особливим завданням третього (освітньо-наукового) рівня вищої педагогічної освіти є підготовка наукових та науково-педагогічних працівників на рівні, що відповідає міжнародним, зокрема, європейським вимогам до докторів філософії/докторів мистецтва, які мають забезпечити якість вищої педагогічної освіти та наукових досліджень у сфері освіти.

Завданням другого (магістерського) рівня вищої педагогічної освіти є підготовка висококваліфікованих педагогічних працівників для усіх складників освіти (дошкільна освіта, повна загальна середня освіта, позашкільна освіта, спеціалізована освіта, професійна (професійно-технічна) освіта, фахова передвища освіта, вища освіта, освіта дорослих, у тому числі, післядипломна

освіта), які здатні розв'язувати складні задачі та проблеми навчання, виховання й розвитку, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій, характеризується невизначеністю умов і вимог. Педагогічні працівники зі ступенем магістра мають бути здатними брати участь у створенні та впровадженні нового змісту освіти та новітніх методик (технологій) навчання, поєднувати власну педагогічну (науково-педагогічну, мистецько-педагогічну) діяльність на високому професійному рівні з поширенням кращої практики, експертною діяльністю та наставництвом на основі власного педагогічного досвіду. Особливим завданням другого (магістерського) рівня вищої педагогічної освіти є підготовка педагогічних працівників для забезпечення закладів, передусім, педагогічної, спеціалізованої освіти, фахової передвищої, післядипломної та профільної середньої освіти академічного і професійного спрямування. Особи, які здобули другий (магістерський) рівень і продемонстрували здатність до дослідницької роботи у галузі освіти, мають заохочуватись до здобуття третього (освітньо-наукового чи освітньо-творчого) рівня вищої педагогічної освіти. Переваги при вступі на програми другого (магістерського) рівня вищої освіти повинні надаватись особам, які здобули практичний досвід педагогічної роботи в закладі освіти не менше двох років після отримання диплома бакалавра.

Завданням першого (бакалаврського) рівня вищої педагогічної освіти є підготовка кваліфікованих педагогічних працівників для дошкільної освіти, початкової та базової середньої освіти, позашкільної освіти, професійної (професійно-технічної) освіти, спеціалізованої початкової мистецької освіти, які здатні вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми навчання, виховання та розвитку (у тому числі, такі, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов), що передбачає застосування певних теорій та методів відповідних наук. Особливим завданням першого (бакалаврського) рівня вищої педагогічної освіти є підготовка педагогічних працівників для забезпечення потреб базової середньої освіти, професійної (професійно-технічної) освіти та спеціалізованої початкової мистецької освіти. Особи з першим (бакалаврським) рівнем вищої педагогічної освіти мають заохочуватись до здобуття другого (магістерського) рівня вищої педагогічної освіти, передусім у межах системи безперервного професійного розвитку з відривом або без відриву від професійної діяльності (зокрема, шляхом неформальної освіти та визнання надбаних результатів навчання в системі формальної освіти).

Завданням початкового рівня (короткого циклу) вищої педагогічної освіти є підготовка кваліфікованих педагогічних працівників для дошкільної освіти, початкової середньої освіти, базової середньої освіти (за предметними спеціальностями: образотворче мистецтво, трудове навчання та технології, музичне мистецтво, фізична культура) та позашкільної освіти, початкової мистецької освіти, майстрів виробничого навчання для професійної (професійно-технічної) освіти, які здатні вирішувати складні спеціалізовані задачі та деякі практичні проблеми навчання та виховання (у тому числі, такі, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов), що передбачає

застосування положень і методів відповідних наук, нести відповідальність за результати своєї діяльності та контролювати інших осіб у певних ситуаціях; цей рівень може виступати в якості проміжного ступеня освіти в підготовці педагогічних працівників для інших складників освіти. Особливим завданням початкового рівня (короткого циклу) вищої педагогічної освіти є підготовка педагогічних працівників для дошкільної, початкової середньої освіти та позашкільної освіти, початкової мистецької освіти, майстрів виробничого навчання для професійної (професійно-технічної) освіти. Початковий рівень (короткий цикл) вищої педагогічної освіти не може розглядатись як завершальний, а відповідним педагогічним працівникам надається можливість професійного вдосконалення шляхом здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої педагогічної освіти.

Завданням фахової передвищої педагогічної освіти є підготовка кваліфікованих педагогічних працівників для дошкільної освіти, початкової середньої освіти, початкової мистецької освіти, а також вихователів, майстрів виробничого навчання для професійної (професійно-технічної) освіти та асистентів вчителя для різних рівнів освіти на основі базової та профільної середньої освіти, які здатні самостійно виконувати спеціалізовані завдання навчання та виховання, нести відповідальність за результати своєї діяльності та здійснювати контроль за здобувачами освіти. Фахова передвища педагогічна освіта може розглядатись лише як проміжний етап професійної підготовки та розвитку педагогічного працівника, який передбачає надалі здобуття початкового рівня (короткого циклу) або першого (бакалаврського) рівня вищої педагогічної освіти.

Загалом, ступенева підготовка педагогічних працівників забезпечує педагогічними кадрами заклади освіти відповідних рівнів.

У закладах загальної середньої освіти (на рівні профільної середньої освіти) та закладах фахової передвищої освіти на посадах вчителів та викладачів, відповідно, можуть працювати особи з освітою не нижче другого (магістерського) рівня вищої освіти (у класах, де такі предмети не є профільними, викладання мистецьких дисциплін, трудового навчання та технологій, фізичної культури та захисту Вітчизни, можуть здійснювати особи з освітою не нижче першого (бакалаврського) рівня вищої освіти).

У системі базової середньої освіти та професійної (професійно-технічної) освіти на посадах педагогічних працівників можуть працювати особи з освітою не нижче першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (крім вихователів та асистентів вчителя, майстрів виробничого навчання, викладачів (майстрів) народної творчості).

У системі початкової середньої освіти, позашкільної освіти та професійної (професійно-технічної) освіти першого-другого ступеня на посадах педагогічних працівників можуть працювати особи з освітою не нижче початкового рівня (короткого циклу) вищої освіти (крім вихователів, асистентів вчителя, майстрів виробничого навчання, викладачів (майстрів) народної творчості) та/або особи з фаховою передвищою освітою за умови поєднання

практичної педагогічної діяльності зі здобуттям початкового рівня (короткого циклу) вищої освіти.

У системі дошкільної освіти, початкової мистецької освіти, а також на посадах вихователів, асистентів вчителя, майстрів виробничого навчання, викладачів (майстрів) народної творчості у системі початкової середньої освіти, позашкільної освіти та професійної (професійно-технічної) освіти першого-другого ступеня на посадах вихователів та асистентів вчителя, майстрів виробничого навчання у системі базової середньої освіти та професійно-технічної освіти третього ступеня можуть працювати особи з фаховою передвищою освітою.

Ці вимоги не поширюються на здобувачів освіти, які поєднують практичну педагогічну діяльність зі здобуттям відповідної освіти. Зокрема, особи з фаховою передвищою педагогічною освітою можуть працювати на посадах учителів у системі початкової середньої освіти за умов одночасного здобуття початкового рівня (короткого циклу) або першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

2.3. Педагогічна освіта в розрізі закладів освіти

Програми третього (освітньо-наукового чи освітньо-творчого), другого (магістерського) та першого (бакалаврського) рівня можуть реалізовуватись у педагогічних, класичних, технічних, мистецьких, інших профільних та багатопрофільних закладах вищої освіти усіх форм власності. Заслужовує підтримки відновлення та розвиток програм педагогічної освіти в класичних університетах. Позитивним є розширення участі в підготовці педагогів у технічних, аграрних та інших закладах вищої освіти з урахуванням їх профільності (передусім за спеціальністю 015 «Професійна освіта»). Заклади післядипломної педагогічної освіти можуть брати участь у реалізації таких освітніх програм при наявності відповідної ліцензії, зокрема, в разі інтеграції до структури університетів. Важливим чинником підвищення якості вищої педагогічної освіти є конкуренція освітніх програм державних та комунальних закладів вищої освіти в умовах адресного розміщення державного (регіонального) замовлення, а також включення до мережі підготовки педагогічних працівників приватних закладів вищої освіти (включаючи доступ до державного замовлення на умовах широкого конкурсу). Регулювання широкого конкурсу з педагогічних спеціальностей має здійснюватися з урахуванням потреб регіонів у підготовці фахівців відповідного профілю. При формуванні потужних регіональних університетів необхідно розглядати перспективи об'єднання в їх структурі всіх закладів вищої, фахової передвищої та післядипломної педагогічної освіти відповідного регіону, а також долучення закладів освіти різних рівнів в якості бази для проведення наукових досліджень, поширення кращого досвіду та практики студентів.

Програми початкового рівня (короткого циклу) вищої та фахової передвищої педагогічної освіти реалізуються в спеціалізованих підрозділах університетів, академій та інститутів, у спеціалізованих педагогічних коледжах або педагогічних підрозділах у складі багатопрофільних коледжів

(як у системі вищої, так і фахової передвищої освіти за наявності відповідних ліцензій). Реалізація програм підготовки початкового рівня (короткого циклу) вищої педагогічної освіти може здійснюватись у співпраці університетів та коледжів, які спільними зусиллями забезпечують якість вищої освіти та її наближеність до місць проживання відповідної категорії здобувачів освіти. При таких коледжах у системі фахової передвищої освіти можуть створюватися класи профільної старшої школи, зокрема, професійного педагогічного профілю (з підгрупами різного предметного спрямування). Крім того, освітній ступінь молодшого бакалавра може бути присуджений здобувачу освітнього ступеня бакалавра після успішного виконання частини освітньо-професійної програми в обсязі 120-150 кредитів та складання атестаційного іспиту.

2.4. Педагогічна освіта в розрізі спеціальностей, предметних спеціальностей, спеціалізацій та додаткових спеціалізацій

Заклади вищої освіти можуть самостійно визначати предметні спеціальності, спеціалізації та додаткові спеціалізації і реалізувати їх у межах освітніх програм відповідного рівня. Міністерство освіти і науки України встановлює правила сполучення (поєднання) спеціальностей, предметних спеціальностей та спеціалізацій в освітніх програмах та визначає предметні спеціальності, за якими надається державна підтримка.

Освітні програми здобуття вищої освіти за спеціальностями 012 «Дошкільна освіта», 013 «Початкова освіта», 016 «Спеціальна освіта» можуть передбачати підготовку з другої спеціальності (012 «Дошкільна освіта», 013 «Початкова освіта», 014 «Середня освіта» (Музичне мистецтво, Образотворче мистецтво, Фізичне виховання, Інформатика), 024 «Хореографія», 053 «Психологія» або 231 «Соціальна робота») або додаткової спеціалізації для здобуття відповідної професійної педагогічної кваліфікації.

Правила сполучення (поєднання) спеціальностей та спеціалізацій в освітніх програмах підготовки педагогічних працівників для закладів спеціалізованої освіти визначаються відповідним центральним органом виконавчої влади за погодженням з Міністерством освіти і науки України.

Державна підтримка (державне замовлення, регіональне замовлення тощо) може надаватись закладам вищої освіти, які здійснюють підготовку за спеціальністю 014 «Середня освіта» на першому і другому рівнях вищої освіти, не менше, ніж за двома предметними спеціальностями. У сполученні предметних спеціальностей пріоритет надається здобуттю більш широкого спектру компетентностей порівняно з іншими галузями освіти, де перевага надається поглибленому засвоєнню спеціалізованих компетентностей. Заклади вищої освіти вільні у виборі другої предметної спеціальності. Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності повинні містити окремі роз'яснення щодо особливостей ліцензування спеціальності 014 «Середня освіта» як міжгалузевої у частині вимог до складу проектної групи та групи забезпечення, враховуючи загальний для всіх предметних спеціальностей характер складової психолого-педагогічної підготовки. Замість другої предметної спеціальності може здійснюватися підготовка зі спеціальностей 013 «Початкова освіта», 024

«Хореографія», 053 «Психологія» або 231 «Соціальна робота». Крім того, у межах освітньої програми може здобуватись кваліфікація для викладання інтегрованого курсу (на основі включених до програми предметів) та/або додаткова спеціалізація.

Вища освіта за спеціальністю 015 «Професійна освіта» може здобуватись за двома спеціалізаціями. Замість другої спеціалізації може здійснюватися підготовка за спеціальностями 014.10 «Середня освіта (Трудове навчання та технології)», 231 «Соціальна робота» або додатковою спеціалізацією.

2.5. Розширення практичної підготовки, присвоєння професійної кваліфікації педагогічного працівника

Обов'язковою складовою освітнього процесу підготовки здобувача вищої або фахової передвищої освіти до педагогічної професії є безперервна педагогічна практика. Для виконання цього ключового завдання обсяг практичної підготовки має складати не менше 30 кредитів ЄКТС у межах обов'язкової частини бакалаврських програм (починаючи з першого року навчання, у різних закладах освіти і різних класах (курсах)) і не менше 30 кредитів (включно з магістерським дослідженням) у межах обов'язкової частини магістерських програм (у різних закладах освіти і різних класах (курсах)). У разі реалізації освітніх програм за дуальною формою здобуття освіти обсяг практичної підготовки може бути збільшено за рахунок поєднання теоретичного навчання та практичної роботи, починаючи з другого-третього курсу бакалаврату. Практична педагогічна діяльність здобувача вищої або фахової передвищої педагогічної освіти під час навчання може бути врахована як практична підготовка. Не менше половини обсягу практичної підготовки має бути відведено для проходження виробничої практики із самостійним виконанням професійних завдань.

Особі, яка успішно завершила навчання за спеціальностями галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» або за іншою спеціальністю з дотриманням вимог до освітніх програм вищої та фахової передвищої освіти за спеціальністю іншої галузі знань (крім галузі 01 «Освіта/педагогіка»), для яких можливе присвоєння професійної кваліфікації педагогічного працівника, така професійна кваліфікація присвоюється закладом вищої, фахової передвищої освіти. Присвоєння професійної кваліфікації педагогічного працівника має проводитись із урахуванням результатів єдиного державного кваліфікаційного іспиту з психолого-педагогічної підготовки, предметної спеціальності (за наявності) та методики викладання на завершальній стадії навчання на відповідному освітньому рівні.

2.6. Професійні права педагогічних працівників та педагогічна інтернатура

Наявність певного рівня освіти та професійної кваліфікації педагогічного працівника є підставою для прийняття такої особи на відповідну посаду на постійну роботу.

Особи, які після завершення навчання вперше обійняли посаду педагогічного працівника, мають пройти однорічну педагогічну інтернатуру в статусі педагога-стажиста. У цей період вони мають отримати досвідченого наставника такої самої або спорідненої спеціальності (предметної спеціальності або спеціалізації) з того самого або іншого закладу освіти. Програма наставництва розробляється наставником спільно з педагогом-стажистом, передбачаючи різні форми професійного розвитку (зокрема, взаємне відвідування уроків, опрацювання відповідної літератури тощо) із залученням науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти.

Особі, яка успішно завершила період педагогічної інтернатури у закладі дошкільної, загальної середньої, позашкільної, професійної (професійно-технічної) освіти, спеціалізованої, фахової передвищої освіти, відповідним закладом видається сертифікат установленого зразка. Сертифікат про успішне завершення періоду педагогічної інтернатури є необхідною умовою для просування особи формальними етапами професійного розвитку (у вигляді кваліфікаційних категорій, звань, посад тощо).

2.7. Особливості організації підготовки за спеціальностями галузі 01 «Освіта/Педагогіка» після визнання регульованих професій

Після законодавчого визнання педагогічних професій регульованими (в усіх або частині закладів вищої освіти) може бути впроваджений особливий порядок ступеневої підготовки фахівців. Вступники на основі повної загальної середньої освіти або фахової передвищої освіти зможуть вступати для здобуття ступеня молодшого бакалавра на початковому рівні (короткому циклі) вищої освіти (в обсязі 120 кредитів ЄКТС на основі повної загальної середньої освіти) за умови успішного проходження зовнішнього незалежного оцінювання. В освітніх програмах підготовки молодших бакалаврів має бути забезпечена фундаментальна підготовка за спеціальністю, зокрема, в межах спеціальності 014 «Середня освіта» за освітніми галузями («Мови і літератури», «Суспільствознавство», «Мистецтво», «Математика», «Природознавство», «Технології», «Здоров'я і фізична культура») та пропедевтична психолого-педагогічна підготовка.

Після здобуття ступеня молодшого бакалавра здобувачі вищої педагогічної освіти зможуть продовжити навчання на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти (в обсязі 120 кредитів ЄКТС на основі молодшого бакалавра) і на другому (магістерському) рівні вищої освіти (в обсязі до 120 кредитів ЄКТС на основі бакалавра). У деяких випадках може використовуватись альтернативна наскрізна програма підготовки магістрів (180-210 кредитів ЄКТС на основі молодшого бакалавра).

2.8. Вимоги до освітніх програм підготовки педагогічних працівників, необхідні для впровадження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа»

Модернізація освітніх програм має передбачати, зокрема:

впровадження компетентнісного, особистісно-орієнтованого підходу в педагогічній освіті, забезпечення формування загальних (універсальних, ключових тощо) компетентностей, набуття педагогічними працівниками вмінь та досвіду формування компетентностей в учнів, опанування педагогічних технологій, в тому числі, з використанням елементів інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій, посилення практичної складової педагогічної освіти, максимальне наближення психолого-педагогічної та методичної підготовки до умов практичної фахової діяльності, запровадження принципу дитиноцентризму та педагогіки партнерства, що ґрунтується на співпраці учня, вчителя, батьків і громадськості з урахуванням принципів інклюзивної освіти;

набуття навичок дослідницької діяльності на майбутній посаді;

набуття необхідних компетентностей та досвіду роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного та спеціального навчання;

формування менеджерських (управлінських) навичок із широким використанням інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій для ефективної діяльності в умовах реальної автономії закладів освіти;

забезпечення практичної підготовки шляхом неперервної педагогічної практики студентів на базі закладів дошкільної, загальноосвітньої, позашкільної, професійної (професійно-технічної) освіти;

сприяння формуванню соціально зрілої особистості педагогічного працівника, прийняттю цінностей громадянського (відкритого демократичного) суспільства, поваги до держави та її правової системи, усвідомлення обов'язку захисту України, національної ідентичності та толерування полікультурності, готовності до трансляції цих якостей учням;

прищеплення інноваційності як способу мислення та ключового інструменту лідерства в умовах державно-громадського партнерства, сприйняття глобалізації освітніх процесів та конкурентності як обов'язкових умов розвитку системи педагогічної освіти.

2.9. Академічна мобільність здобувачів вищої педагогічної освіти

Забезпечення академічної мобільності здобувачів може бути вагомим фактором у підготовці до професійної діяльності в складному мультикультурному контексті, підвищенні якості педагогічної освіти і формуванні її привабливості, ознайомлення з культурою та традиціями різних регіонів країни та світу.

Здобувачам першого (бакалаврського) та наступних рівнів вищої педагогічної освіти необхідно забезпечувати можливість семестрового навчання на подібній освітній програмі в іншому регіоні України або за кордоном, у тому числі, зі збереженням бюджетного фінансування.

2.10. Оновлення матеріально-технічної бази закладів вищої та фахової передвищої педагогічної освіти

Переважна частина матеріально-технічної бази державних закладів педагогічної освіти різного рівня перебуває в незадовільному стані, навчальне

обладнання застаріло. Необхідно усвідомити неможливість досягнення реальних результатів підвищення якості підготовки сучасного педагогічного працівника без серйозних державних інвестицій, залучення приватних інвестицій в ремонт, термомодернізацію та відновлення матеріально-технічної бази, придбання нового навчального та експериментально-лабораторного обладнання для закладів вищої та фахової передвищої педагогічної освіти. Існує нагальна потреба в розробленні програми забезпечення закладів педагогічної освіти сучасним технологічним обладнанням для освітнього процесу.

2.11. Особливості навчально-методичного забезпечення закладів вищої та фахової передвищої педагогічної освіти

Заклади вищої та фахової передвищої педагогічної освіти повинні бути в повному обсязі забезпечені підручниками та посібниками для складників освіти, для яких здійснюється підготовка фахівців і які видаються за бюджетні кошти, мати доступ до освітніх онлайн платформ та електронних підручників.

До державної програми видання підручників необхідно включити Бібліотеку вчителя з методик (технологій) навчання шкільних предметів, включаючи методичні рекомендації для вчителів до виданих за бюджетні кошти підручників, довідники й порадики з актуальних питань професійної діяльності.

III. Визначення перспективних шляхів безперервного професійного розвитку та підвищення кваліфікації педагогічних працівників

Конкурентоспроможність педагогічного працівника визначається його професіоналізмом, залежить від рівня кваліфікації, досвіду педагогічної діяльності, майстерності, наявності професійно значущих якостей, зокрема мобільності, особистої відповідальності за власний неперервний професійний розвиток, налаштованості на сприйняття нового, здатності до особистого творчого розвитку, інноваційних пошуків і відкриттів.

Успішна професійна діяльність педагогічного працівника вимагає безперервного навчання в умовах динамічних змін та здатності адаптуватися до них. Професійний розвиток спрямований на реалізацію педагогічним працівником себе як особистості. Прагнення до самовдосконалення й самоосвіта є важливими чинниками професійного зростання педагога, що забезпечують розширення його професійних можливостей, пізнавальних інтересів та формування творчої індивідуальності. Ця діяльність, яка має бути постійною та систематичною, нерозривно пов'язана з професійним зростанням і підвищенням рівня педагогічної майстерності, а також характеризується поетапним досягненням мети.

3.1. Безперервний професійний розвиток та підвищення кваліфікації педагогічних працівників

Безперервний професійний розвиток може здійснюватися шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти, а його результати накопичуватися в електронному портфоліо педагогічного працівника, що розміщується на веб-сайті закладу освіти (роботодавця педагогічного працівника) або його засновника. Здобуті у формальній освіті кваліфікації зараховуються як підвищення кваліфікації і не потребують окремого визнання чи підтвердження.

Накопичення визнаних результатів навчання у формальній, неформальній та/або інформальній освіті може бути підставою для присвоєння професійних (зокрема, часткових) та здобуття повних освітніх кваліфікацій.

Урегулювання потребує питання врахування стажу науково-педагогічної роботи до стажу педагогічної роботи, у тому числі, при проведенні конкурсного відбору на посади керівників закладів освіти.

3.2. Особливості визнання традиційного та інших видів підвищення кваліфікації

Традиційним видом підвищення кваліфікації є навчання у закладах освіти, які мають ліцензію на підвищення кваліфікації або провадять освітню діяльність за акредитованими освітніми програмами, що передбачає набуття особою нових та/або вдосконалення раніше набутих компетентностей у межах професійної діяльності або галузі знань і може завершуватися присвоєнням професійних та/або присудженням часткових освітніх кваліфікацій, а його результати не потребують окремого визнання та підтвердження.

Значної уваги потребує систематичне підвищення кваліфікації, спрямоване на формування та розвиток інформаційно-комунікаційних навичок, медійної грамотності, іншомовної компетентності та інших загальних компетентностей.

Іншими видами підвищення кваліфікації педагогічних працівників є стажування, участь у сертифікаційних програмах, тренінгах, семінарах, семінарах-практикумах, семінарах-нарадах, семінарах-тренінгах, вебінарах, майстер-класах тощо (у тому числі, за кордоном). Обов'язковою умовою для визнання результатів інших видів підвищення кваліфікації є опис набутих нових та/або вдосконалених відповідно до фаху раніше набутих компетентностей і досягнутих результатів навчання, співмірних з витраченим на це часом. Міністерством освіти і науки України затверджується перелік організаторів таких заходів, сертифікати яких прирівнюються до документів ліцензованих закладів освіти.

Загальна кількість академічних годин для підвищення кваліфікації педагогічного працівника впродовж п'яти років не може бути меншою 150 годин, з яких певна кількість має бути спрямована на вдосконалення знань, вмінь і практичних навичок у частині роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, запобігання та протидії домашньому насильству, булінгу.

Рішення про визнання результатів інших видів підвищення кваліфікації керівників закладів освіти та їх заступників набуває чинності після затвердження засновником закладу або уповноваженим ним органом.

3.3. Стажування у кращих педагогічних працівників як вид підвищення кваліфікації, спрямований на поширення ефективної практики

Запозичення педагогічними працівниками практичного досвіду виконання професійних завдань та обов'язків від кращих педагогічних працівників (наставників) має розглядатись як пріоритетний вид підвищення кваліфікації і передбачати атестацію стажерів у формі розроблення методичних напрацювань (уроків, сценаріїв), у тому числі, цифрових освітніх ресурсів (відео та аудіо матеріалів, електронних підручників, сайтів, блогів, тестових середовищ тощо).

Реєстр педагогічних працівників, які можуть виступати в ролі наставників, має вестись Державною службою якості освіти України на підставі конкретного переліку значущих професійних досягнень, включаючи наявність чинного документа про проходження сертифікації. Для наставників має бути передбачене гідне матеріальне заохочення роботи зі стажерами за рахунок бюджетного (або інших) джерел фінансування, систематичне навчання та обмін досвідом, а також залучення до педагогічної експертизи освітніх програм, проектів підручників, цифрових освітніх ресурсів тощо.

Практика наставництва може бути також використана в процесі підготовки педагогічних працівників до сертифікації, а також у разі відновлення педагогічної діяльності після тривалої перерви (наприклад, відпустки по догляду за дитиною).

3.4. Створення національного та незалежних порталів розвитку педагогічної майстерності

Необхідним є створення національного порталу розвитку педагогічної майстерності з метою забезпечення вільного доступу до професійних періодичних видань та інших публікацій у сфері освіти, а також дистанційних (у тому числі масових відкритих онлайн) курсів підвищення кваліфікації, відбір і розміщення яких на порталі здійснюватиметься на конкурсній основі.

Розробники курсів можуть розраховувати на винагороду (за результатами конкурсного відбору) та роялті (залежно від кількості осіб, які обрали цей курс). Результати навчання на таких дистанційних курсах не потребують окремого визнання і підтвердження.

Підтримки і схвалення мають заслуговувати ініціативи щодо створення регіональних, спеціалізованих та незалежних платформ аналогічного призначення, що діятимуть на основі отриманої ліцензії та/або акредитації, яка забезпечить визнання виданого ними свідоцтва про підвищення кваліфікації. Педагогічним працівникам незалежно від регіону їх проживання забезпечується свобода вибору дистанційних курсів.

Важливим завданням є залучення педагогічних та науково-педагогічних працівників до наповнення контенту освітніх порталу та платформ, стимулювання та заохочення їх участі в підготовці відповідних матеріалів.

3.5. Підвищення кваліфікації у форматі інформальної освіти

Підвищення кваліфікації шляхом інформальної освіти рекомендується для сертифікованих педагогічних працівників, у тому числі, наставників та педагогічних працівників, які мають науковий ступінь та/або вчене звання. Програма самоосвіти з описом запланованих до набуття нових та/або вдосконалення раніше набутих компетентностей і досягнення результатів навчання, співмірних із запланованим на це часом, підлягає попередньому затвердженню вченою або педагогічною радою, яка надалі призначає комісію для проведення атестації результатів навчання та ухвалює рішення про їх визнання на підставі позитивного висновку цієї комісії.

Фінансування підвищення кваліфікації у форматі інформальної освіти здійснюється на підставі рішення про визнання результатів навчання та враховує витрати на діяльність комісії з проведення атестації.

3.6. Навчання роботі з дітьми з особливими освітніми потребами, технологіям електронного навчання та основам андрагогіки

Удосконалення знань, вмінь і практичних навичок у частині роботи з дітьми з особливими освітніми потребами можуть бути як самостійним предметом традиційних та інших видів підвищення кваліфікації, так і одним із складників навчання, що передбачає підготовку педагога (асистента педагога) до роботи як у спеціальних навчальних закладах, так і в умовах інклюзії.

Набуття педагогічними працівниками компетентностей та особистих здатностей, у тому числі, в технологіях електронного навчання, медіа грамотності, інформаційної та кібербезпеки, а також основ андрагогіки є необхідною умовою їх безперервного професійного розвитку.

Удосконалення знань, умінь і практичних навичок у частині інформаційно-комунікаційної та цифрової компетентності має здійснюватися відповідно до стандарту цифрової компетентності педагогічного працівника.

3.7. Присвоєння професійної кваліфікації педагогічного працівника особам після одного року роботи на посадах педагогічних працівників, що забезпечують здобуття повної загальної середньої освіти

Особи, які здобули вищу чи фахову передвищу освіту за іншою спеціальністю та яким не було присвоєно професійної кваліфікації педагогічного працівника, можуть бути призначені на посаду педагогічного працівника строком на один рік. Вони можуть продовжити працювати на відповідних посадах педагогічних працівників системи дошкільної, позашкільної, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої, вищої та післядипломної освіти на постійній основі після їх успішної атестації. Особам, які забезпечують здобуття повної загальної середньої освіти, професійна кваліфікація педагогічного працівника може бути присвоєна

закладом вищої чи післядипломної освіти або уповноваженим на це кваліфікаційним центром після одного року роботи на посадах педагогічних працівників, що забезпечують здобуття повної загальної середньої освіти, та виданий сертифікат про проходження педагогічної інтернатури за умови успішного складення кваліфікаційного іспиту відповідно до кваліфікаційних вимог до педагогічного працівника чи відповідного професійного стандарту (за наявності). Для осіб, які забезпечують здобуття дошкільної, позашкільної, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої, вищої та післядипломної освіти, присвоєння педагогічної кваліфікації педагогічного працівника є добровільним.

Такі особи можуть здобути другий (магістерський) рівень вищої педагогічної освіти за скороченою програмою, яка передбачає відповідне перезарахування раніше здобутих кредитів та результатів навчання.

3.8. Підготовка менеджерів для закладів освіти

В умовах впровадження принципів автономії закладу освіти та державно-громадського управління зростають вимоги до менеджерської підготовки їх керівного складу.

Основною траєкторією підготовки керівника закладу освіти залишається його професійний та особистісний розвиток, який передбачає здобуття (визнання) додаткової формальної освіти та/або підвищення кваліфікації в галузі 07 «Управління та адміністрування».

Формування керівного складу закладів освіти, органів управління освітою та необхідного кадрового резерву потребує заохочення до відповідних форм навчання педагогічних працівників, які набули трирічний досвід педагогічної професії та виявили здібності до управлінської діяльності.

3.9. Запровадження ваучера професійного розвитку педагогічного працівника

Професійний розвиток педагогічних працівників, які працюють в ліцензованих закладах освіти усіх форм власності або реалізують акредитовані освітні програми, має цілеспрямовано підтримуватися державою та засновниками закладів освіти (підприємствами, установами та організаціями, які реалізують такі освітні програми за межами закладів освіти) у формі запровадження ваучера.

Ваучер є гарантією реалізації академічної свободи педагогічного працівника щодо вибору виду, форми та суб'єкта надання освітніх послуг з підвищення кваліфікації в межах законодавства, а надання додаткового ваучера – видом відзнаки за ефективне використання коштів для забезпечення безперервного професійного розвитку педагогічного працівника. Запровадження ваучера потребує законодавчого врегулювання порядку використання відповідних коштів освітньої субвенції та місцевих бюджетів.

3.10. Оприлюднення результатів підвищення кваліфікації в межах політики прозорості та інформаційної відкритості закладів освіти

Для забезпечення політики прозорості та інформаційної відкритості закладів освіти має забезпечуватися оприлюднення результатів підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Зокрема, вбачається доцільним розміщення звітів про здобуті компетентності та результати навчання при підвищенні кваліфікації оприлюднювати в електронному портфоліо педагогічного працівника на веб-сайті закладу освіти (роботодавця педагогічного працівника) або його засновника не пізніше, ніж через 15 днів після завершення програми підвищення кваліфікації, яка не потребує визнання, або за 15 днів до розгляду питання про визнання підвищення кваліфікації на засіданні вченої або педагогічної ради. Заклади освіти, що здійснюють підвищення кваліфікації, повинні забезпечити публікацію випускових/творчих робіт, персональних розробок уроків/занять, цифрових освітніх ресурсів, які готують педагоги під час підвищення кваліфікації (за їх згодою) з дотриманням педагогічними працівниками принципів академічної доброчесності.

Законодавчі та управлінські передумови реалізації Концепції

Реалізація низки положень Концепції можлива після внесення необхідних змін до Закону України «Про освіту» та спеціальних законів, визначених у статті 1 Закону України «Про освіту», Бюджетного кодексу України тощо.

Впровадження положень Концепції здійснюватиметься шляхом розроблення нових, внесення змін або підготовки нових редакцій існуючих актів Кабінету Міністрів України, Міністерства освіти і науки України, інших центральних органів виконавчої влади.

Концепція потребує розроблення Плану впровадження («Дорожньої карти»), в якому будуть враховані етапність її реалізації, шляхи фінансового забезпечення та необхідність пілотування окремих положень.

Очікувані результати

Реалізація Концепції сприятиме:

покращенню якості підготовки педагогічних працівників, залученню до здобуття педагогічної професії випускників шкіл та закладів професійної (професійно-технічної) освіти з високими показниками інтелектуального розвитку та емоційного інтелекту, зорієнтованості на педагогічну професію;

оновленню складу педагогічних працівників у закладах освіти;

підвищенню якості освітньої діяльності в закладах освіти;

поліпшенню якості вищої та фахової передвищої освіти за рахунок підвищення рівня підготовки у школах та закладах професійної (професійно-технічної) освіти і досконалішої системи конкурсного відбору вступників;

вдосконаленню архітектури та змісту безперервного професійного розвитку та підвищення кваліфікації педагогічних працівників, якісним зрушенням у досягнутих результатах навчання;

забезпеченню функціонування й розвитку конкурентного ринку освітніх послуг у сфері безперервного професійного розвитку педагогічних працівників.

Ризики, пов'язані з реалізацією Концепції

До основних ризиків, пов'язаних з ухваленням Концепції, слід віднести стан готовності держави до фінансування передбачених нею витрат та готовності педагогічної спільноти посилювати вимоги до якості професійної діяльності.

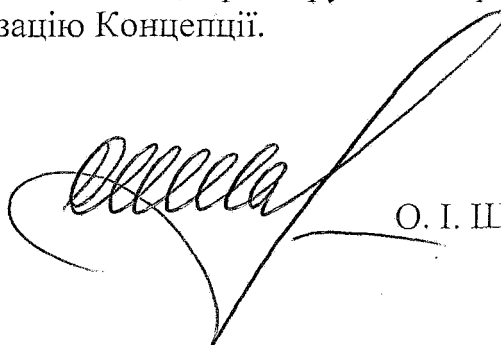
До основних ризиків неухвалення та нереалізації Концепції можна віднести подальше погіршення рівня підготовки педагогічних працівників і, внаслідок цього, неможливість досягнення передбачених результатів освітньої реформи в Україні.

Обсяг фінансових, матеріально-технічних і трудових ресурсів

Реалізація Концепції здійснюється за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів та інших джерел, не заборонених законодавством.

Обсяг фінансових, матеріально-технічних і трудових ресурсів, необхідних для реалізації Концепції, визначається щороку з урахуванням можливостей державного та місцевих бюджетів, розміру міжнародної технічної допомоги, аналізу потреб на реалізацію Концепції.

Генеральний директор
директорату вищої освіти і освіти дорослих

О. І. Шаров